

MİLAN KUNDERA: ROMAN SANATI

Rümeysa AYAR

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Yüksek Lisans Öğrencisi,
Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk
Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Trabzon, Türkiye.

ORCID: 0009-0005-0797-2544

E-mail: rumayarr61@gmail.com

Geliş Tarihi/Submitted: 09.11.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 10.11.2025

Tanıtımı Yapılan Kitap:
Kundera, Milan. Roman Sanatı. Can
Yayınları. 2023.

ISBN: 978-975-07-3290-4

Milan Kundera, Prag Müzik ve Sahne Sanatları Akademisi mezunudur; bu akademik birikimi, eserlerinin yapı ve kurgusunda belirgin kılar. Dramatik kurgu, sahneleme duygusu ve zamanlar arası geçiş teknikleri, yazarın anlatım tarzının temel bileşenlerindendir. M. Kundera, kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda metin oluşturmak yerine, "metinlerin içinde var olan düşünceleri" ön plana çıkarır (Kundera 9). Edebi metin her yazarın estetik ve düşünsel perspektifine bağlı olarak farklı biçimlerde tanımlanır. M. Kundera'ya göre anlatı; dogmaların yıkıldığı, olasılıkların araştırıldığı ve gerçeklikle kurulan bağın okurun tahmin ettiğinden daha karmaşıklaştığı bir alandır (Akbulut ve Çağlakpınar 166). *Roman Sanatı* (deneme-derleme), 1979-1985 yılları arasında kaleme alınır ve birbirinden bağımsız denemeler ile söyleşilerden oluşan yedi bölümü içerir. Milan Kundera, anlatı türünü çok yönlü biçimde ele alarak kendi estetik ve düşünsel yaklaşımına yer verir. Birinci, üçüncü ve beşinci bölümler numaralandırılmış denemeleri içerirken ikinci ve dördüncü bölümler farklı dönemlerde yapılan söyleşilerden meydana getirilir. Altıncı bölümde Kundera kavramsal sözlüğüne yer verirken yedinci ve son bölümde ise bir ödül töreninde yaptığı konuşma aktarılır.

"Cervantes'in Hor Görülen Mirası" adlı Birinci Bölümde (15-30), modern çağın anlatı anlayışı sorgulanır. Miguel de Cervantes'in düşünsel mirasının zamanla göz ardı edildiğini, konunun ve biçimin giderek daraldığı belirtilir. Modern anlatının, insana bilme tutkusu eşliğinde varoluşa dair sorular yöneltir. *Don Quijote* örneği üzerinden tek ve mutlak bir hakikatin bulunmadığını belirsizlik ve çoklu bakışın metnin özünü oluşturduğu açıklanır. Anlatının sansür ve ruhsuz tekrar tehlikesiyle karşı karşıya olduğu ifade edilir. "O halde romanın ölümü hayali bir düşünce değil. Gerçekten oldu. Ve şimdi biz roman

nasıl ölmüş, biliyoruz: Kaybolmuyor; tarihi duraklıyor; geride kalansa sadece romanın ruhsuzlaşmış boş kalıbının çoğaltıldığı tekrarlar zamanı. Yani bu hiç fark edilmeyen ve kimseyi şaşırtıp irkiltmeyen gizli bir ölüm” (Kundera 26). Bu nedenle anlatının çağın değişimine uyum sağlayarak biçimsel yeniliklere açık kalması gerektiğini savunur.

“Roman Sanatı Üzerine Söyleşi” adlı İkinci Bölümde (31-51), Fransız yazar Christian Salmon ile yaptığı söyleşide benlik, kimlik ve varoluş temalarına odaklanılır. Kundera’nın karakterlerinde kimlik belirsizliği ve huzursuzluk hâli Otostop Oyunu (hikâye)

ve Gülünesi Aşklar’da (hikâye) belirginleşir. Marcel Proust, James Joyce ve Franz Kafka’yı edebiyatın sınırlarını genişleten yazarlar olarak değerlendirir. Psikolojik çözümlemeleri merkeze alan anlayışı reddederek kişilerin “canlı” değil kurmaca varlıklar olduğu öne sürülür. Tarih temasında ise anlatının insan gerçeğinden uzaklaşamayacağı belirtilir. Romanın amacı insan varoluşunun sürekliliğini ve olasılıklarını araştırmaktır.

“Uyurgezerler’in Esinlendiği Notlar” adlı Üçüncü Bölümde (53-71), Hermann Broch’un Uyurgezerler (roman üçlemesi) eserini düşünsel açıdan değerlendirir. Pasenow, Esch ve Huguenau karakterlerinin olay örgüsünden çok tematik açıdan birbirine bağlandığı gözlemlenir. Bu üç karakter sırasıyla geleneksel bağlılık, etik belirsizlik ve ahlaki çöküşü temsil eder. Broch’un metin kurgusu klasik nedensellikten uzak, çok katmanlı bir düşünce alanı şeklinde yorumlanır. Ancak bu çok sesliliğin metni ansiklopedik bir yapıya dönüştürdüğünü ve yalınlık ile bütünlüğün zayıfladığını kaydeder.

“Kompozisyon Sanatı Üzerine Konuşma” adlı Dördüncü Bölümde (73-97), roman ile müzik arasında bir ilişki kurar. Eserlerinde yedi sayısına özel bir anlam yüklediğini ve bu sayının metnin ritmini belirlediği izah edilir. Edebi metnin özüne dayanması, gereksiz ayrıntıdan kaçınılması gerektiği vurgulanır. Olay örgüsü ile tema arasında yapısal bir birlik bulunmalıdır. Kişilerin dengeli biçimde tasarlanması ve birinin diğerini gölgelememesi savunulur. Kompozisyon anlayışı çoksesli ve teatral olmak üzere iki eksen üzerinden açıklanır.

“Gerilerde Bir Yerde” adlı Beşinci Bölüm (99-115), Franz Kafka’nın roman anlayışına odaklanır. Kundera, Kafka’nın metinlerinde insanın varoluşsal olasılıklarını keşfetmeye çalıştığını belirtir. Kafka’nın karakterleri, suçsuz oldukları halde çevre tarafından suçlanan bireylerdir. Eserlerinde totaliter rejimin bireysel mahremiyeti yok ettiği vurgulanır. Kafka’nın amacı yeni bir dünya tasarlamak değil var olanı keşfetmektir. Böylece insanın varoluşuna dair

derinlikleri edebiyata taşır.

"Yetmiş Üç Sözcük" adlı Altıncı Bölümde (s. 117-146), çevirilerde yapılan kelime değişikliklerinin anlamı bozduğunu savunur. Bu nedenle kendi kavramsal sözlüğünü hazırlar. Can Yayınları, Türkçedeki çağrışım farklılıkları nedeniyle bu sözcüklerin yalnızca altmış üçünü açıklar. Kundera'nın sözlüğü, kelimelerin çok katmanlı anlamlarını ortaya çıkarır. "Güzellik", "hafiflik", "yurt" gibi kavramları kültürler arası bir bakış açısıyla değerlendirir. Bu sözlük yazarın düşünsel dünyasının yansımasıdır.

"Kudüs Söylemi: Roman ve Avrupa" adlı Son Bölümde (147-154), romanın kökeninin Avrupa'da bulunduğunu ancak evrensel bir ifade biçimine dönüştüğünü savunur. Edebiyatçı ne toplumun ne de kendisinin sözcüsüdür; kişiler kendi gerçekliklerini yaratır. Kundera, anlatıyı "Tanrı'nın gülüşü" kavramıyla tanımlar; bu gülüş insanın yanılgılarını mizahla yansıtır. Metin bireysel sorgulamayı teşvik ederken kitlesel düşünceye karşı durur. Kundera, bu edebi türün geleneğini Avrupa kültürünün son kalesi olarak görür. Yazara göre metin biçim ve içerik açısından yenilendikçe insanın varoluşa dair sorgulamasını diri tutacaktır.

Roman Sanatı, Milan Kundera'nın estetik ve etik düşünce dünyasına açılan çok katmanlı bir kapıdır. Eser yalnızca Miguel de Cervantes, Hermann Broch ve Franz Kafka gibi ustaların mirasını eleştirel bir gözle değerlendirmez. Kundera'nın bu deneme-derlemesi biçim ve içerik açısından yenilenmeye açık bir anlatının, insanın varoluşa dair sorgulamalarını nasıl canlı tuttuğunu gösteren bir kılavuzdur. Edebiyat kuramı, roman sanatı veya Avrupa entelektüel tarihiyle ilgilenen her okur için vazgeçilmez bir başvuru kaynağı olan *Roman Sanatı* okuyucuyu düşünce ve kurgunun derinliklerine davet eder.

KAYNAKÇA

Akbulut, Fatma ve Çağlakpınar, Bülent. "Aidiyetsiz Kahramanlar: Milan Kundera'nın Bilmemek Romanında Çoksesli Anlatı." Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi, s.29(2),2019, ss.159-176.

Kundera, Mian. Roman Sanatı. Can Yayınları,2023.